

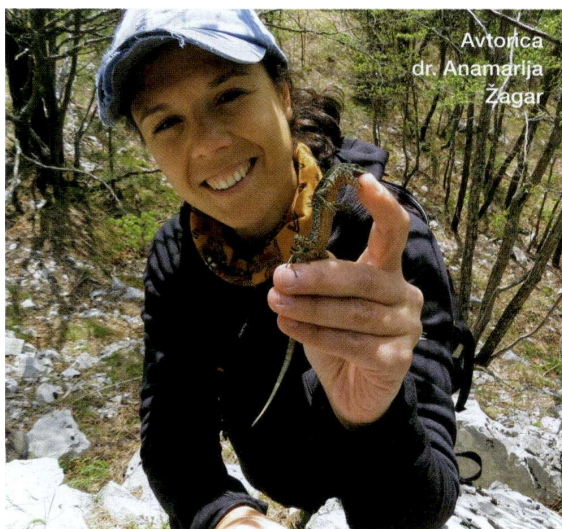

Plazeči se skrivnostni pomočniki na vrtu

Na svojem vrtu lahko srečamo različne živalske prebivalce, ki tja zaidejo iz narave ali pa so bili tam, še preden smo njihova prebivališča uredili v vrt. Pogosto srečamo takšne z dlako in perjem: miši, voluharice, lisice, kose, škorce, sinice, golobe in tako dalje. Redno opazimo tudi različne žuželke, metulje, njihove ličinke – gosenice, hrošče, uši, mušice, strige in podobno. Tudi polžev ne manjka, sploh če imamo v bližini gozd ali nepokošen travnik. Redkeje pa srečamo tiste prebivalce, ki imajo zelo skrivno življenje. Med njimi so tudi breznogi kuščar – slepec, po latinsko imenovan *Anguis fragilis*, in nekatere nestrupene kače.

Besedilo: dr. Anamarija Žagar

Fotografije: Miha Krofel, Dreamstime

Avtorica
dr. Anamarija
Žagar

Slepci večino časa preživijo skriti našim očem, nekje globoko v travi ali pod hlodi, listjem, vejami in drugimi predmeti, uporabljajo pa tudi rove malih glodavcev. Zato nanj navadno naletimo, ko kakšno stvar dvignemo ali pa med košnjo v travi. Aktivni so predvsem ob mraku in takrat neutrudno po vrtovih in dvoriščih iščejo svoj plen. Imajo dolgo podolgovato telo, ki je prekrito z gladkimi luskami. Zrastejo lahko do 50 cm, samci in samice pa so si med seboj podobni. Njihov rep ima, tako kot pri drugih kuščarjih, posebno lastnost, da se lahko odlomi in na istem mestu slepcu nato zraste nov, vendar krajši rep. Kot nakazuje že njegovo latinsko ime *fragilis* (pomeni »krhek«), se njihov rep lahko zelo hitro odlomi. Zato moramo biti zelo pazljivi in ga nežno prijeti, če ga recimo želimo prestaviti na drugo mesto.

Se ena izredno pomembna lastnost slepcev, ki je marsikomu tuja, je, da slepec ni kača. Od kač se razlikuje tudi po tem, da ima veke,

Slepec

Navadni gož

jejo po zemlji in ne delajo rogov, torej ne uničujejo naših lepih gredic in trave. So zelo neopazni in izrabljajo prostore, ki so že na voljo. Ne jedo rastlin, tako da tudi na pridelku ne povzročajo škode, kvečjemu obratno, saj pojedjo tiste, ki bi lahko povzročili škodo. V prid jim gre tudi dejstvo, da so kar precej sramežljivi – tako se nam ne bodo pogosto kazali, raje bodo ostali skriti v svojem skrivališču.

Slepcu podobni prebivalci na naših vrtovih so tudi nekatere nestrupene vrste kač. Tudi zanje velja, da so koristne, predvsem v zatiranju malih glodavcev (voluharic, miši), v svojem zgodnjem življenju pa tudi kot plenilci različnih žuželk, ki lahko povzročajo škodo na našem pridelku. Vse kače so v odraslem stanju večje in daljše od slepca in imajo značilno obarvano telo, po katerem jih lahko prepoznamo.

Navadni gož (*Zamenis longissimus*) je zelo dolga kača in lahko zraste do 225 cm, večinoma pa do 160 cm. Obarvan je temno rjavo ali skoraj črno in posut z drobnimi belimi pikami. Trebušna stran je svetla. Za glavo ima svetlo liso, ki je izrazitejša pri mlajših krajših osebkih.

Belouška (*Natrix natrix*) ima tik za glavo dve beli ali rumenkasti lisi, ki sta ostro omejeni s črnimi lisama. Po hrbtu so lahko različnih barv: olivno zelene, rjave, sive in tudi črne. Nekatere belouške imajo vzdolž telesa še dve svetli progi. Na trebušni strani imajo vzorec šahovnice iz belih in črnih lis. Po dolžini so podobne gožu in lahko zrastejo tudi do dva metra.

Smokulja

s katerimi mežika, medtem ko imajo kače čez oko zraslo prozorno veko, ki se ne premika. Čeprav slepec ni kača, se ga zaradi podobnosti pogosto, ko ga srečamo, močno prestrašimo. To ni nič nenavadnega, saj smo ljudje razvili nagonski strah pred nevarnimi strupenimi kačami. Takšen strah je z evolucijskega vidika ustrezen in potreben za naše preživetje, saj povzroči, da se strupenim živalim izognemo. Žal pa strah ne deluje le pri srečanju s strupeno vrsto, ampak ga lahko občutimo tudi ob srečanju s povsem nenevarnimi vrstami – med njimi so tudi slepec in večina vrst kač, ki živijo v Sloveniji.

Ves neupravičen strah bo izginil, če bomo kače in tudi brezglednega slepca bolje spoznali. Ne le, da so po večini povsem nenevarni, poleg tega so tudi zelo koristni pomočniki na našem vrtu. Ni je namreč druge živali na našem vrtu, ki bi tako učinkovito iztrebljala polže, kot to počne slepec. Je izključno mesojed in se v glavnem prehranjuje s polži, ne brani pa se tudi pajkov, različnih žuželk in deževnikov. Odrasel slepec v povprečju na dan poje štiri polže, in če to počne vsaj polovico dni v letu, jih v enem letu lahko poje več kot 700! Glede na to, da so slepci dolgoživi in lahko doživijo tudi 30 let, lahko izračunamo, kako veliko nadlogo nam že en sam slepec pomaga pospraviti v svojem življenju. Poleg tega slepci ne ri-

Kač se verjetno čisto preveč bojimo tudi zato, ker je toliko pripovedi, v katerih so opisane z negativnimi lastnostmi. Tako so na primer v krščanstvu in nekaterih drugih verstvih kačam pripisovali lastnosti, kot so zloba, zapeljivost, prekanjenost ... Bojazen pred kačami pa se je in se še vedno lahko prenaša tudi iz roda v rod prek ustnega izročila.

Smokulja (*Coronella austriaca*) je še najbolj podobna slepcu, saj redko zraste več kot 75 cm in ima rjavo ali sivo telo. Na glavi in po hrbtu ima vzorec temnih lis, česar slepci nimajo. Trebušna stran je temna, v rjavih, rdečkastih ali sivih odtenkih.

Ko na svojem vrtu naletimo na slepca ali kačo, se spomnimo, da ni prav nobene potrebe, da bi se jih bali, saj so povsem nenevarni, poleg tega pa opravljajo za nas koristno delo. Če si želimo privabiti slepce na svoj vrt, bomo to najlažje naredili tako, da uredimo njim najljubše habitate – kupe vej, hlodov, kompost, lahko pa tudi položimo plastično ali kakšno drugo temno podlago, pod katero se bodo lahko skrili. Skupaj z njimi se bomo na tak način uspešneje borili proti polžem.

Avtorica dr. Anamarija Žagar je znanstvena sodelavka in vodja projekta **Life Naturaviva**.

Več o projektu si preberite strani 56 in na www.naturaviva.si.

Dr. Anamarijo Žagar najdete na Nacionalnem inštitutu za biologijo, na oddelku za raziskave organizmov in ekosistemov.

Kontakt: anamarija.zagar@nib.si